

Haridus- ja Teadusministeerium

Teie: 12.02.2024 nr 14.1.1/24-0043/-2T

Meie: 04.04.2024 nr 5-1/13-2

Siseministeeriumi arvamuse kahesuguse kasutusega tehnoloogia teadus- ja arendustegevuse valge raamatu kohta

Tulenevalt Riigikantselei resolutsioonist 2-5/24-00242 edastab Siseministeerium oma arvamuse Haridus- ja Teadusministeeriumile seoses valge raamatuga, mis käsitleb kahesuguse kasutusega tehnoloogiat teadus- ja arendustegevuses, COM(2024) 27. Ülevaate koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond, sisejulgeolekupoliitika osakond, korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakond, strateegia- ja arendusosakond ning välisvahendite osakond. Arvamuse koostamisel kaasati Sisekaitseakadeemia, Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskust – nende seisukohtadega on arvamuse koostamisel arvestatud. Valdkonna eest vastutavad sisejulgeoleku asekaitsler Joosep Kaasik (joosep.kaasik@siseministeerium.ee) ning varade asekaitsler Krista Aas (krista.aas@siseministeerium.ee).

Siseministeerium tervitab tähelepanu suunamist valdkonnale. Euroopa Komisjoni algatuse eesmärk uurida, kuidas parandada Euroopa tööstuses tsiviil- ja kaitsetehnoloogia integreeritust ja vastastikust täiendavust ning tõhustada selleks teadus- ja innovatsiooniprojektide rakendamist, on igati tervitatav, et vähendada dubleerimist ja/või lünki. Valges raamatus konsultatsiooniks pakutud kõikidel variantidel on oma eelised ja puudused, mille Euroopa Komisjon on juba välja toonud ning millega võib nõustuda.

Siseministeerium eelistab **ettepanekut nr 2**. Näeme, et potentsiaalselt võiks see avada meile kaitsevaldkonnaga ühisprojektide ja suuremas ulatuses tehnoloogiate riskasutuse võimalusi. Praeguse hinnangu kohaselt tundub see mõistliku arengusuunana, kui ettepanek nr 3, mis looks eraldi *dual-use* instrumendi. Ka Euroopa Komisjon on ise mainitud variantide juures olulised argumendid selgelt välja toonud. Kitsaskohana soovime märkida rahastuse teemat – hetkel ei ole kindlust, et Euroopa Komisjon suudaks rahastust juurde leida, mille tõttu on mure, kui suures ulatuses hakatakse *dual-use* tegevussuunda arendama julgeolekuvaldkonna arvelt. See võib julgeolekuvajaduste rahastamise senisest oluliselt kehvemasse seisu asetada.

Ettepanekute analüüs

Valges raamatus esitatud **ettepanek nr 1** – tegevuse jätkamine kehtiva raamistiku alusel – tugineks praegusele lähenemisviisile, mida on seni ellu viidud kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku (edaspidi *MFF*) alusel, kuid nõuaks sellesse paranduste tegemist. Lisaks eeldaks see **valge raamatu punktis 3.4** koostoime loomist programmi „Euroopa Horisont“ ja Euroopa Kaitsefondi ning terve rea EL-i programmide, nagu Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa ühendamise rahastu, programmi „Digitaalne Euroopa“, programmi „InvestEU“,

Sisejulgeolekufondi, piirihalduse ja viisade rahastamisvahendi ja kosmoseprogrammi vahel. Praeguses rakendamise etapis, kui EL-i liikmesriigid on niigi rakendamise alustamisega hilinevad, tundub olemasolevasse MFF-i paranduste tegemine ja erinevate fondide vahel koostööte tekitamine ebarealistlik – sellel eelarveperioodil (2021–2027) enam ei jõuaks.

Ettepaneku nr 1 puhul tuleks vältida ka olukorda, mil toetuse saajale tuleb järjekordne täiendav hindamise kohustus (st kas projekti tulemustel on potentsiaali kahesuguseks kasutuseks), nagu seda on näiteks „Ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega arvestamine. **Valge raamatu punktis 3.4** tuuakse välja, et Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi abil peaks ühtlasi suurendama EL-i vahendeid, mis eraldatakse ühtekuuluvuspoliitika projektide kaasrahastamiseks, et toetada elutähtsa tehnoloogia arendamist ja tootmist, kuna suurt osa sellisest tehnoloogiast saab kasutada kahesugusel viisil. Selle osa väljaselgitamine ei tohiks jääda toetuse saaja järjekordseks kohustuseks. Ka Eesti Ühtekuuluvuspoliitika tuleviku (ÜKP 2028+) seisukohtade eelnõus on suund lihtsustamisele¹.

Ettepanek nr 2 – lõpetada programmi „Euroopa Horisont“ jätkuprogrammi valitud osade puhul keskendumine eranditult tsiviilvaldkonna rakendustele – keskenduks kitsalt ühele EL programmile. Seega, kuigi Siseministeerium eelistab ettepanekut nr 2, on oluline, et oleks kaasatud ka teised EL programmid, et tagada valges raamatus välja toodud laiem eesmärgi saavutamine.

Ettepanek nr 3 – luua kahesuguse kasutusega tehnoloogia teadus- ja arendustegevuse jaoks spetsiaalne instrument – jääks valge raamatu eelmainitud laiem eesmärk samuti täitmata, kuna teistes EL-i programmides olev potentsiaal jääks kasutamata. Lisaks ei läheks antud ettepanek kokku Eesti MFF 2028+ seisukohtades esitatud mõttega, et mingi valdkonna rahalise tugevdamise eeldus EL-i eelarvest ei peaks olema eraldiseisva fondi (instrumendi) loomine.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Miilits
kantsler

Katarina Budrik 6125144
katarina.budrik@siseministeerium.ee

¹ Eesti seisukohtade **punkt 5** – „Tuleb jätkata võimaluste otsimist asjakohaseks lihtsustamiseks, et eesmärgipärasust ja tulemust säilitades, muuta poliitika atraktiivsemaks ja vähendada vigade tekkimist. Tuleb vältida killustatust ja administreerimise ja toetuse saajate põhjendamatult suurt halduskoormust“.